

**UCHWAŁA NR XXI.139.2013
RADY GMINY SZUDZIAŁOWO**

z dnia 14 czerwca 2013 r.

**w sprawie przyjęcia Gminnego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie
oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie na lata 2013 – 2016 w Gminie Szudziałowo.**

Na podstawie art.18 ust. 2 pkt. 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2013 r. poz. 594, 645) oraz art. 6 ust.1 i ust.2 pkt.1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2005 r. Nr 180. poz. 1493, z 2009 r. Nr 206 poz. 1589, z 2010 r. Nr 28 poz. 146, Nr 125 poz. 842, z 2011 r. Nr 149 poz. 887) - uchwała się, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się Gminny program przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie na lata 2013 – 2016 w Gminie Szudziałowo, zgodnie z załącznikiem do niniejszej uchwały.

§ 2. Tracą moc:

- 1) Uchwała Nr VII/43/07 Rady Gminy Szudziałowo z dnia 27 września 2007 roku w sprawie Gminnego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie w Gminie Szudziałowo.
- 2) Uchwała Nr IV/16/11 Rady Gminy Szudziałowo z dnia 11 lutego 2011 roku w sprawie wprowadzenia zmiany w „Gminnym systemie przeciwdziałania przemocy w rodzinie w Gminie Szudziałowo.

§ 3. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy.

§ 4. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

PRZEWODNICZĄCY

mgr inż. Leszek Olchownik

Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2013 – 2016

I. WSTĘP

Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2005 r. Nr 180, poz. 1493 z późn. zm.) jest próbą podjęcia działań mających za zadanie zapobieganie zjawisku przemocy w rodzinie. Ustawa ta została uchwalona „w celu zwiększenia skuteczności przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz inicjowania i wspierania działań polegających na podnoszeniu świadomości społecznej w zakresie przyczyn i skutków przemocy w rodzinie”.

Przemoc w rodzinie jest problemem trudnym do zdiagnozowania, ponieważ nie wszystkie ofiary przemocy otwarcie przyznają się do sytuacji panującej w ich rodzinie. Wielu specjalistów wskazuje, że jest to jeden ze szczególnie ważnych problemów społecznych w Polsce, który wymaga podjęcia szerokiego, dobrze zorganizowanego i zaplanowanego na wiele lat programu przeciwdziałania, którego realizacja powinna przyczynić się do poprawy stanu bezpieczeństwa ofiar przemocy w rodzinie oraz ich rodzin.

Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2013-2016 jest realizacją Ustawy z dnia 29 lipca 2005 roku (Dz. U. z 2005 r. Nr. 180, poz. 1493 z późn. zm.) o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, zgodnie z którą do zadań własnych należy opracowywanie programów ochrony ofiar przemocy w rodzinie oraz ramowych programów korekcyjno – edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie.

Adresatami programu są nie tylko różne służby społeczne, instytucje czy organizacje pozarządowe, ale również lokalna społeczność Gminy Szudziałowo oraz wszyscy ci, którzy na co dzień są świadkami przemocy, doznają przemocy lub też ją stosują.

Program ten ma także charakter profilaktyczny i edukacyjny.

Celem programu, jest ograniczenie skali problemu i skutków przemocy domowej.

II . PRZEMOC W RODZINIE

Rodzina stanowi podstawowy element struktury społecznej. To właśnie w rodzinie kształtuje się osobowość człowieka, jego poglądy, styl życia, system norm i wartości. Istotną rolę w rodzinie odgrywają wzajemne relacje pomiędzy członkami rodziny, oparte na miłości, zrozumieniu oraz wzajemnej pomocy i szacunku. W przypadku dezorganizacji, rodzina nie jest w stanie realizować podstawowych zadań. Relacje w rodzinie ulegają zaburzeniu, łamane są reguły, a zachowania poszczególnych członków rodziny stają się sprzeczne z normami prawnymi i moralnymi oraz oczekiwaniami społecznymi a w wielu przypadkach sprzeczne z obowiązującym prawem.

Przemoc jest zjawiskiem występującym powszechnie w społeczeństwie i dotyka rodziny o różnym statusie społecznym. Jest jednocześnie skutkiem jak i przyczyną dysfunkcji w rodzinie. Należy do kategorii zachowań negatywnych i szkodliwych społecznie. Mimo, że przemoc w rodzinie występuje w relacjach międzyludzkich od zawsze, to mówiono o niej niewiele, nie postrzegano jej jako poważnego zaburzenia w funkcjonowaniu rodziny, które prowadzi do poważnych naruszeń norm moralnych i prawnych, a w skrajnych przypadkach do poważnych okaleczeń czy zabójstw.

Definicje przemocy

Przemoc w rodzinie – zwana także potocznie przemocą domową, to jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie działań koniecznych do ochrony zdrowia i życia, naruszające prawa lub dobra osobiste osób najbliższych (małżonek, wstępny, zstępny, rodzeństwo, powinowaty w tej samej linii lub stopniu, osoba pozostająca w stosunku przysposobienia oraz jej małżonek, osoba pozostająca we wspólnym pożyciu), a także innych osób wspólnie zamieszkujących lub gospodarujących, narażające te osoby w szczególności na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą (art. 2 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz.U. z 2005 r. Nr 180, poz. 1493 z późn. zm.).

Przemoc w rodzinie:

Jest intencjonalna - czyli jest zamierzonym działaniem ukierunkowanym na ofiarę i ma na celu kontrolowanie jej i podporządkowanie; zmierza do osiągnięcia jakiegoś celu.

Siły są nierównomierne – wykorzystuje przewagę sił, uniemożliwiając samoobronę, opiera się na władzy i kontroli.

Jest zjawiskiem wynikającym z działania człowieka – działanie lub zaniechanie działań jest dokonywane przez jednego członka rodziny przeciwko pozostałym.

Narusza prawa i dobra osobiste - sprawca wykorzystuje przewagę siły, ogranicza podstawowe potrzeby niezbędne do prawidłowego funkcjonowania (fizjologiczne, bezpieczeństwa) oraz narusza podstawowe prawa ofiary (np. prawo do nietykalności fizycznej, godności, szacunku, itd.).

Powoduje cierpienie i ból - sprawca naraża zdrowie i życie ofiary na poważne szkody, doświadczanie bólu i cierpienia sprawia, że ofiara ma mniejszą zdolność do samoobrony.

Rodzaje przemocy w rodzinie

RODZAJE PRZEMOCY	KATALOG ZACHOWAŃ
PRZEMOC FIZYCZNA	popychanie, odpychanie, obezwładnianie, przytrzymywanie, policzkowanie, szczypanie, kopanie, duszenie, bicie otwartą ręką i pięściami, bicie przedmiotami, ciskanie w kogoś przedmiotami, parzenie, polewanie substancjami żrącymi, użycie broni, porzucanie w niebezpiecznej okolicy, nieudzielanie koniecznej pomocy, itp.
PRZEMOC PSYCHICZNA	wyśmiewanie poglądów, religii, pochodzenia, narzucanie własnych poglądów, karanie przez odmowę uczuć, zainteresowania, szacunku, stała krytyka, wmawianie choroby psychicznej, izolacja społeczna (kontrolowanie i ograniczanie kontaktów z innymi osobami), domaganie się posłuszeństwa, ograniczanie snu i pożywienia, degradacja werbalna (wyzywanie, poniżanie, upokarzanie, zawstydzanie), stosowanie gróźb, itp.
PRZEMOC SEKSUALNA	wymuszanie pożycia seksualnego, wymuszanie nieakceptowanych pieszczot i praktyk seksualnych, wymuszanie seksu z osobami trzecimi, sadystyczne formy współżycia seksualnego, demonstrowanie zazdrości, krytyka zachowań seksualnych kobiety, itp.

PRZEMOC EKONOMICZNA

odbieranie zarobionych pieniędzy, uniemożliwianie podjęcia pracy zarobkowej, nie zaspokajanie podstawowych, materialnych potrzeb rodziny, itp.

Innym rodzajem przemocy w rodzinie jest zaniedbanie.

Zaniedbanie – to zjawisko społeczne odnosi się w szczególności do relacji dziecko – rodzic. Będzie to ciągle niezaspokajanie podstawowych potrzeb fizycznych i emocjonalnych dziecka oraz brak zapewnienia właściwej uwagi i troski rodzicielskiej m.in. w zakresie:

- emocjonalnego kontaktu i więzi;
- reagowania na trudności, które przeżywa dziecko;
- okazywania wsparcia, troski, zainteresowania i opieki;
- otwartości na potrzeby dziecka;
- zapewnienia odpowiednich warunków materialnych, socjalnych;
- właściwego ubioru, który będzie dostosowany do wieku i pory roku;
- opieka medyczna i edukacja;
- odpowiednie pokierowanie rozwojem.

Zaniedbanie nie wiąże się z użyciem siły, jednak może powodować poważne szkody psychiczne oraz uszczerbek na zdrowiu.

Nadużywanie alkoholu a przemoc

Przyczyną przemocy w rodzinie bardzo często jest nadużywanie alkoholu. Osoby znajdujące się w stanie upojenia alkoholowego tracą kontrolę nad własnym zachowaniem. Pod wpływem alkoholu zanikają istniejące w człowieku hamulce, wewnętrzne zakazy krępujące jego zachowanie. Częste nadużywanie alkoholu prowadzi do nasilenia się zachowań agresywnych. Nawet osoba uznawana normalnie za spokojną i opanowaną, w stanie upojenia alkoholowego, może stosować przemoc niszcząc swoją rodzinę.

Fakt, że człowiek będący pod wpływem alkoholu nie potrafi logicznie myśleć, rozumieć i oceniać swoich czynów oraz nie docierają do niego racjonalne argumenty nie może w żaden sposób usprawiedliwiać jego agresywnych zachowań. Uzależnienie od alkoholu sprawcy przemocy nie jest okolicznością łagodzącą. Sprawca, wprowadzając się w stan nietrzeźwości ponosi pełną odpowiedzialność za swoje zachowanie. Należy pamiętać, że uzależnienie od alkoholu wywiera zły wpływ nie tylko na osobę, która pije, ale stanowi poważne zagrożenie dla innych członków rodziny. Życie z alkoholikiem może doprowadzić do współuzależnienia. Zarówno osoby uzależnione jak i współuzależnione wymagają specjalistycznej pomocy terapeutycznej.

III. Problem przemocy w rodzinie na terenie Gminy Szudziałowo

W celu właściwego zaplanowania podejmowanych działań niezbędne jest dokonanie analizy problemów społecznych w gminie, z uwzględnieniem problemu przemocy w rodzinie.

Gmina Szudziałowo liczy 3332 mieszkańców (stan na dzień 31.12.2012).

Ze statystyk Posterunku Policji w Krynkach wynika, że na terenie Gminy Szudziałowo w 2011 roku policjanci interweniowali 48 razy z czego wdrożono 9 procedur Niebieskich Kart. W 2012 roku odnotowano 57 interwencji policji z czego wdrożono 8 Niebieskich Kart. Z powyższych danych wynika, że liczna interwencji domowych wzrosła.

W 2011 roku Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Szudziałowie z powodu przemocy w rodzinie nie udzielał pomocy finansowej, natomiast w 2012 roku Ośrodek udzielił pomocy z powodu przemocy w rodzinie 1 rodzinie w tym było 7 osób w rodzinie. Sprawcami przemocy byli mężczyźni, w większości przypadków uzależnieni od alkoholu. Domniemać można, że przemoc w rodzinie jest tematem bardzo zamkniętym, rzadko wychodzącym poza rodzinę.

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Szudziałowie w roku 2011 udzielił pomocy dla 193 rodzin. Wyłącznie pracą socjalną zostało objętych 76 rodzin. Natomiast w roku 2012 objęto pomocą 191 rodzin, natomiast wyłącznie pracą socjalną zostało objętych 77 rodzin.

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Szudziałowie realizuje zadania w zakresie przeciwdziałania przemocy w różnych jej formach. Współpracuje z Policją, Kuratorami Sądowymi, Pedagogiem szkolnym w Zespole Szkół w Szudziałowie, wychowawcami, pracownikami służby zdrowia, oraz członkami Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Współpraca dotyczy przede wszystkim poradnictwa, interwencji i wzajemnego wsparcia oraz uzupełnienia podejmowanych działań.

IV. SYSTEM PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY W RODZINIE W GMINIE Szudziałowo

Zadania gminy w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie

Zgodnie z art. 6 pkt 1. Ustawy o przeciwdziałaniu przemocy zadania w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie są realizowane przez organy administracji rządowej i jednostki samorządu terytorialnego na zasadach określonych w przepisach ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz.U. z 2013 r. poz.182 z późn. zm), lub ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2012 r. poz. 1356), chyba że przepisy niniejszej ustawy stanowią inaczej.

Do zadań własnych gminy należy w szczególności tworzenie gminnego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w tym :

- opracowanie i realizacja gminnego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie;
 - prowadzenie poradnictwa i interwencji w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie w szczególności poprzez działania edukacyjne służące wzmocnieniu opiekuńczych i wychowawczych kompetencji rodziców w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie;
 - zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc w ośrodkach wsparcia;
- tworzenie zespołów interdyscyplinarnych.

Zespół Interdyscyplinarny

Dnia 11 maja 2011 roku Zarządzeniem Wójta Gminy Szudziałowo został powołany Gminny Zespół Interdyscyplinarny ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

W skład zespołu wchodzi 11 osób. Są to przedstawiciele Sądu, Policji, GOPS, Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Służby zdrowia, Oświaty. Zespół realizuje zadania określone w ustawie z dnia 29 lipca 2005 r o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2005 r Nr 180 poz 1493 z późn. zm.) Gminny Zespół Interdyscyplinarny w 2011 roku prowadził 4 Niebieskie Karty a w roku 2012 było prowadzonych 10 Niebieskich Kart.

W celu realizacji zadań określonych w art. 6 ustawy z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie w Gminie Szudziałowo opracowano gminny system przeciwdziałania przemocy w rodzinie oparty na :

- 1) pracy Zespołu Interdyscyplinarnego, w którego skład wchodzi przedstawiciele :
Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej ,
Gminnej Komisji Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,

Organizacji pozarządowych,
Policji,
Oświaty
Służby Zdrowia
Kurator Sądowy

Podstawy prawne

Program będzie realizowany w oparciu o następujące akty prawne:

Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie,

Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2005 r. Nr 180, poz. 1493 z późn. zm.),

Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2013 r. poz. 182 z późn. zm.),

Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2012 r. poz. 1356),

Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. z 2012 r. poz. 788 z późn. zm.),

Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny (Dz. U. z 1997 r. Nr 88, poz. 553 z późn. zm.),

Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego (Dz. U. z 1997 r. Nr 89, poz. 555 z późn. zm.),

Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz. U. z 2012 r. poz. 124),

Gminna Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych, Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

V. Cele Programu

Celem programu jest:

- zwiększenie pomocy i ochrony ofiar przemocy w rodzinie
- zwiększenie skuteczności działań interwencyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie
- zmniejszenie skali zjawiska przemocy w rodzinie na terenie gminy Szudziałowo.

Cele ogólne będą realizowane przez:

- budowanie lokalnego systemu przeciwdziałania przemocy,
- diagnozowanie zjawiska przemocy na terenie gminy Szudziałowo,
- podnoszenie kompetencji służb i instytucji w zakresie przemocy w rodzinie,
- udzielenie pomocy ofiarom przemocy w rodzinie,
- oddziaływanie na sprawców przemocy w rodzinie.

VI. Założenia Programu

Realizacja celów Programu zakłada:

- uwrażliwienie społeczności lokalnej na problem przemocy w rodzinie
- promowanie modelu rodziny wolnej od przemocy,
- edukację dzieci i dorosłych w zakresie przemocy w rodzinie,
- działania interdyscyplinarne w zakresie przeciwdziałania przemocy.

VII. Zasoby gminy Szudziałowo w zakresie realizacji Programu:

Zasoby ludzkie – specjaliści z różnych dziedzin.

Zasoby instytucjonalne – instytucje i organizacje zajmujące się problemem przemocy w rodzinie oraz instytucje i organizacje pełniące funkcję wspierającą:

- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej
- Posterunek Policji
- Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych
- Placówki oświatowo-wychowawcze
- Niepubliczny zakład opieki zdrowotnej
- Organizacje pozarządowe
- parafie

VIII . Czynniki gwarantujące właściwą realizację Programu:

- poparcie działań i współpraca z samorządem gminnym,
- dobra znajomość środowiska przez pracowników socjalnych,
- dobra współpraca służb i instytucji na terenie gminy oraz poza nią,
- otwartość i chęć do pracy specjalistów,
- silne więzi rodzinne,
- chęć zmiany i wyjścia z kryzysu.

IX. Zagrożenia w realizacji zadań:

- stereotypy panujące w środowisku na temat przemocy,
- bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych ,
- brak współpracy rodziny w zakresie przewycięzania kryzysów,
- problem uzależnienia do alkoholu w rodzinach,
- ubóstwo,

X. Realizacja celów Programu

Cel 1

Zwiększenie pomocy i ochrony ofiar przemocy w rodzinie.

Działania:

Prowadzenie działalności informacyjnej:

- udzielanie informacji dotyczącej bezpiecznego schronienia osobom dotkniętym przemocą w ośrodkach interwencji kryzysowej i w specjalistycznych ośrodkach wsparcia,
- udzielenie informacji na temat pozyskania zaświadczenia lekarskiego,
- udzielenie informacji na temat praw osób będących ofiarami przemocy,
- udzielanie informacji sprawcom przemocy na temat programów korekcyjno-edukacyjnych.

Podmiot realizujący działanie:

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Szudziałowie .

Gminny Zespół Interdyscyplinarny

Policja

Służba zdrowia

Prowadzenie działań interwencyjnych w zakresie przeciwdziałania przemocy:

- podejmowanie działań interwencyjnych w oparciu o procedurę Niebieskiej Karty,
- przekazywanie informacji o podejmowanych działaniach przewodniczącemu zespołu interdyscyplinarnego.

Podmioty realizujące działanie:

- Policja,
- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Szudziałowie,
- Gminny Zespół Interdyscyplinarny,
- Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
- Przedstawiciele oświaty
- Przedstawiciele ochrony zdrowia.

Zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc w ośrodkach wsparcia.**Podmioty realizujące działanie:**

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Szudziałowie ,
Policja,
Zespół Szkół w Szudziałowie
Gminny Zespół Interdyscyplinarny.

Cel 2**Zwiększenie skuteczności działań interwencyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie.****Działania:**

1. Udzielanie informacji sprawcom przemocy na temat programów korekcyjno-edukacyjnych.
2. Przeprowadzanie rozmów z osobami nadużywającymi alkoholu, stosującymi przemoc.
3. Kierowanie wniosków do Sądu rejonowego w Sokółce o obowiązek podjęcia leczenia odwykowego w związku z nadużywaniem alkoholu.

Podmioty realizujące działanie:

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Szudziałowie ,
Policja,
Gminny Zespół Interdyscyplinarny.

Cel 3**Zmniejszenie skali zjawiska przemocy w rodzinie na terenie gminy Szudziałowo.****Działania:**

1. Określono w drodze uchwały tryb powoływania i odwoływania członków zespołu interdyscyplinarnego oraz szczegółowe warunki jego funkcjonowania.

Podmiot realizujący działanie:

Rada Gminy Szudziałowo Szudziałowo

2. Powołano Gminnego Zespołu Interdyscyplinarnego.

Podmiot realizujący działanie:

Wójt Gminy Szudziałowo

3. Współpraca w ramach zespołu interdyscyplinarnego:

- * pracownicy socjalni ,
- * przedstawiciele oświaty,
- * przedstawiciele policji,
- * przedstawiciele gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych,
- * przedstawiciele służby zdrowia,
- * kuratorzy sądowi
- * przedstawiciele organizacji pozarządowych

Edukacja dzieci, młodzieży i dorosłych w zakresie przemocy:

- propagowanie skutecznych sposobów powstrzymywania przemocy,
- obalanie mitów na temat przemocy,
- szkolenia na temat przemocy,
- prowadzenie kampanii zwłaszcza wśród dzieci i młodzieży w zakresie ograniczenia - oglądania przemocy w telewizji, grach komputerowych,
- wspieranie różnych form spędzania wolnego czasu promujące zachowania nieagresywne,
- organizowanie konkursów, np. plastycznych, wśród dzieci i młodzieży w zakresie zapobiegania przemocy.

Podmioty realizujące działanie:

Zespół Szkół w Szudziałowie

Szkoła Podstawowa w Babikach

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Szudziałowie ,

Gminny Ośrodek Animacji Kultury i Rekreacji

Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,

Gminny Zespół Interdyscyplinarny.

Sprawozdawczość

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Szudziałowie do dnia 31 marca każdego roku przedłoży Radzie Gminy sprawozdanie z realizacji Programu.

Finansowanie Programu

Program będzie finansowany ze środków budżetu gminy Szudziałowo.